

IRODALMI TÁJÉKOZTATÓ

Egyes könyvismertetések után kis bibliográfiákat közlünk. Ezekben felsoroljuk a szerző egyéb műveit, vagy ugyanazzal a témával foglalkozó más könyveket. A kis bibliográfiákat Tiszay Andor állította össze.

POLITIKAI MŰVEK

LENIN MŰVEINEK

17. és 19. KÖTETE

Szikra Könyvkiadó. Ara 18—18.— Ft.

A 17. kötet az 1910 december és 1912 áprilisa között írt műveket tartalmazza.

Ebben az időszakban Leninnek néhez harcot kellett vívnia a proletariátus önálló pártjáért, a marxizmus alapjain álló munkáspártért s a forradalom ellen-ségei — a likvidátorok és a hozzájuk ha-sonszörű ellenségek ellen.

Ugyancsak kemény harcot kellett folytatnia a likvidátorokkal kacérkodó bé-kítgetők elvtelensége s az ellenforra-dalmi liberalizmus fellegrára, a kadet párt ellen is.

Több cikk foglalkozik a IV. дума vá-lasztási kérdéseivel, a prágai pártkonfe-rencia jelentőségével. Tudjuk, hogy a prágai konferencia kergette ki a párt-ból a mensevikeket, ez a konferencia rögzítette a bolsevik párt önálló műkö-dését.

A kötetben először jelenik meg Lenin néhány nagyon fontos cikke. Ezek közül külön említésre méltóak: a likvidátoro-akat, otzovistákat, vperjodistákat és troc-kistákat leleplező két levél, amely azt tűzi ki feladatul, hogy a párt egységé-nek helyreállítása érdekében tömöríteni kell a párt erőt.

★

Lenin műveinek 19. kötetében az 1913 márciusa és decembere közt írt munká-kat találhatjuk. Ez az időszak a forra-dalmi mozgalom újabb fellendülését hozta magával, így a kötet legnagyobb részében ilyen tárgyú cikkek vannak.

A marxizmus elméletének alapvető kérdéseit fejleszti tovább Lenin „A marxizmus három forrása és három al-

kotórésze“, „Az osztályharc liberális és marxista fogalmáról“, „Marx és Engels levelezése“ című munkáiban.

A nemzeti kérdés bolsevik program-ját dolgozzák ki és indokolják „Az OSZDMP nemzeti programjáról“, „A munkásosztály és a nemzeti kérdés“ című és egyéb írások.

A bolsevik párt erősítését és a mun-kásosztály egységét segítették elő a men-sevikek, trockisták, bundisták és eszerek ellen írt cikkek: „Vitás kérdések“, „A munkásegységről“, „Egy szintén-trudo-vik“, továbbá a poronini nyári tanácsko-zás határozatai.

A politikai válság érlelődésére, a pro-letariátus vezető szerepére, a liberális ellenforradalmi burzsoázia arculatára mutat rá Lenin „Az 1912. évi sztrájkok eredményessége összehasonlítva a múlt-tal“, „A rendek és az osztályok szerepe a szabadságmozgalomban“, „A liberáli-sok a IV. дума védelmezőinek szerepé-ben“ című munkákban.

A sztolipini agrárpolitikát, a paraszt-ság szörnű helyzetét, a bolsevik párt ezzel kapcsolatos feladatait ismertetik a „Javul-e a parasztság helyzete vagy rom-lik?“, „A földbirtokrendezés és a falusi szegénység“ című cikkek.

Több magyarul első ízben szereplő cikk is van a kötetben, ezek megbélyegzik a likvidátorokat, akik az illegális párt meg-semmisítésére törtek, leleplezi a likvidá-tor és trockista rágalmak alaptalanságát, feltárja az orosz burzsoázia ellenforra-dalmi szerepét, és megmutatja, hogy ez a burzsoázia hogyan fékezte az ország gaz-dasági fejlődését, szövetségben a feudális földbirtokosokkal. (S. M.)

Lenin Magyarországról. Szemelvények Lenin műveiből. Összeáll. a MMI. Bp. 1954. Szikra. VII. 176 old. 6 t.

Leninről. Versők és emlékezések gyűjt. Bp. 1950. Szikra. 88 old. 9 t.

Lenin Válogatott Művei. 1—2. kötet. 3. kiad. Bp. 1954. Szikra. 1091. 1076 old. 1—1 t.

A. Siskin

A KOMMUNISTA ERKÖLCS ALAPJAI

Szikra Könyvkiadó. Ára 22.— Ft.

A Szovjetunió Tudományos Akadémiája 1955 novemberében akadémiai díjjal tüntette ki A. Siskin „A kommunista erkölcs alapjai” című, hézagpótló művét, amelyet a Szikra Könyvkiadó most a magyar olvasóközönség számára hozzáférhetővé tett.

A szerző tudományos színvonalon, de ugyanakkor olvasmányos formában, mindenki számára érthetően tárgyalja a kommunista erkölcs legfontosabb kérdéseit, tudományos, marxista-leninista alapjait, leglényegesebb követelményeit, a kommunizmusért vívott harcban betöltött szerepét. Elméleti megállapításait a történelemből és az irodalomból vett számos példával támasztja alá.

Siskin könyve megismertet bennünket a különböző történelmi korok erkölcsével, s meggyőzően mutatja be, hogy a kommunista erkölcs, amely az előző korok legjobb erkölcsi hagyományainak egyenes folytatása és továbbfejlesztése, az erkölcs fejlődésének minőségileg új foka. Míg valamennyi kizsákmányoló osztály erkölcsi tanítása szentesíti a termelőeszközök magántulajdonát és a kizsákmányolást, a kommunista erkölcs azoknak az erkölcsöknek, akik a kommunizmusért, mindenfajta kizsákmányolás megszüntetéséért harcolnak.

Siskin a kommunista szellemű nevelés kérdéseivel foglalkozva rámutat a szovjet irodalom óriási erkölcsnevelő jelentőségére, a szép és az erkölcsös harmonikus egységére, s hangsúlyozza az írók nagy felelősségét.

Lenin megállapítása szerint: „A kommunista erkölcs alapja a kommunizmus megszilárdításáért vívott harc.” A marxizmus elveti a burzsoá filozófia módszerét, amely az erkölcsöt „társadalmi” és „egyéni” erkölcsre osztja. Az egyén a közösségben, a nép érdekeiért folytatott harcban jut el az erkölcsi fejlődés magas fokára.

A kommunista erkölcs nem kirakat-erkölcs. A kommunista tudatában van erkölcsi felelősségének, amellyel tetteit tartozik. Az öntudatos kommunista magánélete szervesen összefügg az egész társadalom életével. Siskin részletesen foglalkozik a magánélet és a társadalom kapcsolatával, a barátság, a szerelem, a házasság, a család problémáival.

E rövid ismertetés csupán izelítőt szeretne adni, hogy felkeltse az érdeklődést a mű iránt, amely majd beszél önmagáért. (Bárány Zsuzsa)

SZÉPIRODALMI MŰVEK

SHAKESPEARE ÖSSZES DRÁMAI I—IV.

Új Magyar Könyvkiadó.

Ára félbőr 400.—, vászon 300.— Ft.

Alig néhány évvel ezelőtt jelentek meg utoljára Shakespeare összes drámai művei a Franklin Társulat kiadásában. Rövidesen minden példány elfogyott és egyre sürgetőbbé vált egy újabb kiadás. Ennek előkészítésére azonban idő kellett. Az új kiadás szerkesztői úgy vélték: nem lenne helyes változatlanul adni a korábbi fordításokat, tökéletesebbet, az eredetit jobban megközelítőt kell nyújtaniuk.

A jelen kiadásba a múlt században készült fordítások közül csak *Vörösmarty, Petőfi és Arany Jánoséit vették fel, de ezeket is igazított formában*. A félreértett vagy ma már avultnak ható szavakat, kifejezéseket legjobb műfordítóink újakkal cserélték fel, gondosan ügyelve arra, hogy az eredeti minden ízét, leleményét, szépségét megőrizték. A felfrissített szövegrészek klasszikus fordítását jegyzetben közli a kiadás, így bárki megállapíthatja, hogy az új fordítók mély tisztelettel, óvatosan, s valóban csak a szükséges helyeken frissítették fel a nagy költők munkáját.

Tizenegy drámát újra fordítottak, köztük Arany László *A két veronai ifjúját* és Kosztolányi *Romeó és Júliáját* is. E kettő látszott a legmerészebb vállalkozásnak, meg kell állapítanunk azonban, hogy ez a két új fordítás is sokkal hívebben adja vissza Shakespeare eredeti szövegét, gondolatait, drámaiságát. Legföljebb csak annyit tehetünk ehhez hozzá, hogy Mészöly Dezső, a *Romeó és Júlia* új fordítója bátrabban meríthetett volna a korábbi fordításból, s nem egy megoldását átvehette volna.

A már említett költőkön kívül *Somlyó György, Vas István, Németh László, Weöres Sándor, Szász Imre, Jékely Zoltán, Szabó Magda, Gáspár Endre, Faludy György, Fodor József, Devecseri Gábor, Szabó Lőrinc, Radnóti Miklós, Rónay György, Vajda Endre, Kardos László, Aprily Lajos, Lator László, Kosztolányi Dezső és Babits Mihály* fordításait közli a kiadás, mely jegyzet apparátusában is jóval többet nyújt az előzőnél. Shakespeare életét, életművét, majd műveinek sorsát, végül a jelen kiadás történetét az első kötet élén *Kardos László* ismerteti és értékeli. E nem rövid és alapos tanulmány igen jó vezetője a legnagyobb drámai zseni műveinek olvasásához, s elősegíti tökéletesebb megér-

tésüket. Az egyes kötetek végén minden egyes darabhoz kisebb tanulmányok találhatóak, ezek az egyes művek keletkezésére és későbbi történetére, különösen a magyarországra világítanak rá; ezeket követik a tulajdonképpeni jegyzetek, amelyek nélkül — nevéket, utalásokat, kifejezéseket magyaráznak meg — élvezni még lehet a drámákat, de valóban s minden részletében megérteni nem. Az olvasó komoly hálával tartozik ezek íróinak.

A kiadás külső formája méltó a tartalomhoz, papírosa finom, kötése mérték-tartó, tipográfiája könnyen áttekinthető és szép. Némi bosszúságot csak az igen terjedelmes hibaigazító okoz, még annak ellenére is, hogy csak igen apró nyomdai (vessző, pont, betűcsere) hibákra hívja fel a figyelmet. (Z. V.)

Mazo de la Roche JALNA LAKÓI

Magvető Könyvkiadó. Ára 6,— Ft.

Ez a regény a könnyű műfaj gyermeke, Strauss-keringő és nem Beethoven-szimfónia, nagyképu naivitás tehát számunkra tőle a nagy családrégények széles látómezejét, a társadalom hősapkás hegyvonulatainak és fénytelen szakadékeinak, kítőró és szunnyadó vulkánjainak részletes és elemző rajzát, mint ezt a könyv tájékoztató célzatú bevezetője teszi.

Története jóformán alig van és az is távol áll attól, hogy rendkívüli legyen. Egy gazdag kanadai farmercsalád felszíni egységét, melyet a széleslendős nagymama személyében is szimbolizál, szétfeszítik az élet fiatal erői. A robbanás megtörténik, de hatása nem élesen tragikus: líraian melancholikus, amint az egész regénynek ez a kedves, édesbús melancolia az alaphangja és szemlélete.

A regény legjobban sikerült fejezete: a Vasárnap, s ezen belül is az a minden durva él nélküli, mégis leleplező, igaz, emberi részlet, melynek a „a Whiteoak-család templomi gondolatai“ címet lehetne adni.

A Jalna lakóit Mazo de la Roche megírta színdarabnak is, ez a regény azonban szinte kiált a film után.

A könyv kiállításáról csak annyit, hogy Korcsmáros Pál illusztrációi néhány kedves rajz kivételével nem találnak eléggé a regény hangulatához, és sajnos, nem egy közülük kifejezetten primitív.

A magyar olvasók hálásak lesznek az íróknak, a fordító Szinnai Tivadarnak és a kiadónak a kellemes órákért. (G. Vészi János)

Háy Gyula

SORSOK ÉS HARCOK

Szépirodalmi Könyvkiadó. Ára 29,50 Ft.

Mintegy másfél évvel ezelőtt jelent meg Háy Gyulának 1932 és 1940 között írt öt színműve, a neves drámaíró most hét további darabját tette közzé. Ez a mostani gyűjtemény egyenetlenebb és sok tekintetben problémátikusabb az elsónél, de ugyanakkor — az életmű megítélése szempontjából — érdekesebb, tematikailag változatosabb. Időben is többet ölel fel: tartalmazza Háy 1929—30-ban írt első játszott drámáját, és a legújabbat, a még előadásra nem került „Varró Gáspár igazsága“-t. Közös vonásuk, hogy valamennyi a maga születése idejében forrón aktuális, „napi“ témát dolgoz fel. A „Főkapitányság“ a Horthy-Magyarország rendőrségének központjában játszódik egy kommunista-ellenes terrorakció napjaiban. A legélesebb harcban áll szemben egymással a két világ, a még uralmát tartó múlt és a már — átmeneti bukásában is — diadalmaskodó jövő. Reflektorfényben mutatja be a létűnő társadalom mély politikai és erkölcsi válságát. A mű keletkezésének körülményeit tekintve érthető, hogy a képnek ez az oldala jobban sikerült; a kommunisták ábrázolása egysíkúbb, halványabb. Tartalmazza a kötet Háy legnagyobb sikerű darabját, az azóta megfilmesített „Élet hídjá“-t is, az újjáépítés hősi harcainak ezt a nagypátosú drámáját. Az „Erő“, amelyet három évvel ezelőtt mutattak be Budapesten és azóta sok külföldi színpadon is, a modern tudományos kutatások alapvető kérdései kapcsán ismét az európai értelmiség dilemmájában elemzi korunk alapvető világgpolitikai problémáját. A háború és béke erői detektívregényszerűen izgalmas történet keretében ütköznek meg, sajnos, azonban ennél többet a dráma nem is igen ad; a probléma valóban művészi feltárása és a jellemek hitelessége terén alatta marad a vállalt feladatnak és az író képességeinek. A „Három nehéz nap“ műfajában különbözik a kötet többi darabjától: komédia. Talán a komédia műfaji korlátai okozzák, hogy a darab — különösen olvasva — nem váltja ki a kívánt hatást. A „Varró Gáspár igazsága“ azt példázza, hogy a párt igazsága és az egyszerű emberek igazsága, a kommunista politika és az élet igazsága — azonosak.

Ezek a darabok színpadra készültek, egyikük sem „könyvdráma“. Mégsem érdektelen — és nemcsak egy szűkebb irodalmár kör számára — hogy nyomtatásban megjelentek. (M. L.)

Kosztolányi Dezső

VÁLOGATOTT VERSEI

Szépirodalmi Könyvkiadó. Ara 23.— Ft.

A merengő idill, a révedő nosztalgia zenéje szól az első Kosztolányi-kötetekben, — s a gyermekkor emlékeit idéző versek lágy, intím érzelmességének sok eleme él tovább a csodálatos utolsó versig, a *Szeptemberi áhitatig*. Mi ezeknek a „gyermekpanaszoknak“ legmélyebbre hatoló varázsa? Emberség, magyarság és vonzó, kitárulkozó érzelmesség sok jellemző modern színe ragyog itt az emlékek búsan tölülő hullámain. Ez marad Kosztolányi költészetének legsajátosabb vonása később is. A költői magatartás és a forma szeszélyes változásai során jócskán kap helyet költői pályáján a sztoikus bölcs kételkedő derűje, az élvezet-egészletizmus élettől idegen póza; a kurzus mocsarába tévedő opportunisták könnyelműsége sem hagyja érintetlenül verseit, de a részvét és humanizmus gyönyörű vallomása és éppen nem rokonszenves versek szomszédságából sem hiányoznak. Újra találkozz a rég ismeretekkel, végiglapozva az *egész Kosztolányit* bemutatató gondos válogatást, ezt a melegszívű, az élet válságaira, fellobozásaira elbűvölő tisztasággal és finomsággal visszhangzó költőt érezzük igazán maradandónak.

Kosztolányi költészete távol áll a Nyugat-mozgalom forradalmi szárnyától, még Babits Mihály és Tóth Árpád társadalmi szempontból jelentős meglátásokig eljutó költői fejlődésétől is. De Kosztolányi költészete is „*a magyar fejlődésnek, a magyar polgárosodásnak, a magyar értelmiség európaián korszerűvé válásának adekvát művészi kifejezése*“ (Lukács György). Életművének legnagyobb értékei közé tartozik — a már említettek mellett — a költői realizmus nagyszerű változatossága. A *bús férfi panaszaiban*; az utolsó évek verseiben pedig a nagy művész humanista pátozsa, a nyelv és a verselés virtuóz közvetlensége, gazdagsága.

A kötetet összeállító Vas István írta a bevezető tanulmányt is. Tanulmánya — bár nem egy elvi jelentőségű új megállapítást tartalmaz — nem lép fel azzal az igénnyel, hogy tisztázza a Kosztolányi életművével kapcsolatos irodalomtörténeti kérdéseket. Mély átéléssel, a szempontok gazdagságával, sokoldalúságával vezeti be az olvasót Kosztolányi költészetébe. (*Pók Lajos*)

Kosztolányi Dezső: Pacsirta. (Regény.) — Új kiadás. — Bp. 1949. Révai. 217 old.

Kosztolányi Dezső: Idegen költők. (Műfordítások.) — Új kiadás. — Bp. (1947.) Révai. 541 old.

Jeszenyin VERSEK

Új Magyar Könyvkiadó. Ara 10.— Ft.

Harminc éve halt meg — egészen fiatalon — Szergej Jeszenyin (1895—1925), a nagy szovjetorosz költő. Szegényparasztoi gyermeke; húszéves sincs, amikor szülőfalujából Szentpétervárra kerül s itt mindjárt felfigyelnek a hosszúhajú, féktelen rjazanyi parasztkölyök gyönyörű, az orosz népköltészet legszebb színeit idéző és eredeti, sajátos módon vonzó lírai tehetségről tanúskodó verseire.

Amikor elindul költői pályáján, még dekadens, individualista törekvések tobzódnak az orosz irodalmi életben. Ezek az irodalmi hatások — főképp az imaginizmus — nem hagyják érintetlenül Jeszenyin költészetét. Haláláig izzó ellentmondások élnek költészetében együtt s egymás mellett: forró népszerűség és kocsmagözös dekadencia, a Forradalom ügyének rajongó, harcos szolgálata és szkeptikus elernyedés, lágy, elomló líraiság és temperamentumos melldöngetés. Gorkij megállapítása jellemzi legjobban Jeszenyin költői alkatát és költészetének alaphangját: „Szergej Jeszenyin nem annyira ember, mint egy olyan szerv, melyet a természet kizárólag költészetre teremtett, hogy kifejezze a mezők mélyeségei bánatát, a szeretetet minden iránt, ami a világon él, s a könyörületet, amelyre minden másnál jobban rászolgál.“

Jeszenyin elsősorban az orosz tájak, a hazához való ragaszkodás és a szerelem költője. A természet szépségeiről az egész világirodalomban kevesen írtak szebb verseket. A tájfestő lírába csodálatos tisztasággal fonódik Jeszenyinnél az aggódó hazaszeretet érzése: „*Az erdő már némán holtra dermedt, — a sötét, mint kendő lóg a fán, — sírós gond nyom itt szívet és lelket — szülőföldem, haj, nem vagy vidám.*“ — A kötet szerkesztője (a szerkesztő személye nem állapítható meg a könyvből...) bemutatja a forradalom ihletéből született szép Jeszenyin-verseket is, amelyek méltán csatlakoznak Majakovszkij és Blok hasonló ihletű műveikhez.

A verseket tizenhárom fordították. A sok fordító ezúttal sem használt a könyvnek. A fordítások általában igen jók (legsikerültebbek Illyés Gyula és Rab Zsuzsa versfordításai). — de a műfordítók eltérő egyénisége, költői modora nem teszi lehetővé, hogy a költőről egységes kép alakuljon ki az olvasóban. — Jeszenyin költői pályájáról Köllő Miklós bevezető tanulmánya tájékoztatja az olvasót. Megjegyezzük azt is: érthetetlen, miért kell verseskönyvet ilyen szemrontó apró betűkkel kiadni? (*P. L.*)

Petru Dumitriu

MÁRCIUSI SZÉL

Új Magyar Könyvkiadó. Ára 21.50 Ft.

Dumitriu a felszabadulás után kibontakozó román írónemzedék egyik legtehetségesebb tagja. Neve már nálunk sem ismeretlen, a Farkasvadászat és a Családi ékszerek című művei emlékezetes sikert arattak. E két elbeszéléshez most új két írás csatolásával — Davida és Márciusi szél — több mint huszonhárom-íves kötet született.

Dumitriu szélesskálájú művész, témái változatosak. Elbeszéléseiben az 1907-es parasztlázadásról, a szocializmus új rendjéért küzdő Romániáról, a feudális, török elnyomás gyötörte Munténiáról szól. Tárgyváltásztása minden esetben a drámai pillanatoknak kedvez — nem véletlen, hogy az író már színpadi művel is próbálkozott —, cselekményeit a jellemek belső ábrázolása révén építi, gyakran úgy, hogy még gondolataikat is dialógusok segítségével fejt ki, s csak elvéve mesél. Világlátása, stílusa érezhetően magán viseli a nagy orosz klasszikusok éltető befolyását, legalább is, ami a megjelenítést és a hangulati varázs megteremtését illeti. Am a kor levegőjének pompás érzékeltetésével egyidejűleg a sajtóságos román nemzeti színek sem halványulnak el.

A Márciusi szél megjelentetése — a kitűnő fordítást Réz Ádám végezte — a Duna-medence sok évszázadokig egymás ellen uszított népeinek barátságát szolgálja, hisz a barátság az egymás megismerésével kezdődik. Az Új Magyar Könyvkiadó elismeréseméltó szándékát a címlap ízléstelensége azonban a legkevésbé sem dicséri. Dumitriu új kötete, a gondos fordítás, igényesebb kivitelezést érdemelt volna. (G. Gy.)

Dumitriu: Farkasvadászat. — Júniumi éjszakák. Regények. Ford. Aradi Nóra. Bp. 1950. Szépirodalmi Kk. 151 old.

Dumitriu: Családi ékszerek. Regény. Ford. Réz Ádám. Bp. 1950. Szépirodalmi Kk. 146 old.

— U. az. — Bp. 1954. Szépirodalmi Kk. 299 old. (Olcso Könyvtár.)

Leonid Leonov

OROSZ ERDŐ

Új Magyar Könyvkiadó. Ára 44.50 Ft.

A polgárháború győzelmes befejezése után fellépő új szovjet írónemzedék gárdájába tartozik Leonid Leonov. Elbeszéléseit, regényeit Solohov, Osztrovskij, Furmanov, Fagyejev, Fegyin írásaival egyidőben ismerte meg a szovjet olvasóközönség. A Nagy Honvédő Háború idején írt „Invázió” című színdarabjéért Sztálin-díjat kapott. „A jelentéktelen ember” című színművét most játsszák a Magyar Néphadsereg Színházában.

Legújabb regényét, az Orosz erdőt 1953-ban írta. A több, mint 600 oldalas mű középpontjában, mint arra a cím is utal, az orosz erdők, pontosabban a helyes erdőgazdálkodásért vívott harc áll. Leonid főhőse, Ivan Matvejevics Vihrov professzor egész életét az amerikai stílusú rablógazdálkodás elleni küzdelemnek szenteli, amely csak pusztítja az erdőket, anélkül, hogy gondoskodnék a kiirtott erdők pótlásáról. A szerző regényét 1941-ben, a német fasizmus hitszegő támadásának napján indítja el, azonban egyes fejezetek állandóan visszanyúlnak a múltba. Ezzel is jelzi az író, hogy e küzdelem gyökerei mélyen visszanyúlnak a forradalom előtti évekbe. A szakmai téma ellenére a regény alaphangja erősen romantikus. A romantikát elsősorban a jellemzés módszerében találhatjuk. Az író a nagyszerű szovjet emberek egész sorát vonultatja fel előttünk: Vihrov professzort, a szerény, ünnepi babérokra nem pályázó, csak a hivatásának élő tudóst, leányát, a fitos orrú kis komszomolkát, Polját, az Ifjú Gárda hőseinek méltó párját. Ugyanilyen romantikus figura a regény negatív alakja, Vihrov ellenfele, Gracianszkij is, a szovjet rendszer ellenségének sokrétűen megrajzolt típusa. Szinte mániákus gonoszsága, aljassága ellenére sem érezzük azonban elég meggyőzőnek, hogy a szovjet erdőgazdaság ellen elkövetett minden bűnért csupán ő felelős.

A hűség, az eredetivel íróilag egyenértékű fordítás Szöllösy Klára tehetségét dicséri. (M. G.)

A KÖNYVBARÁT MÁRCIUSI SZÁMÁNAK TARTALMÁBÓL

A Könyvbarát-mozgalom könyveiről. — Írói arcképek: A Csapajev írója — Furmanov, a Nobel-díjas Laxness, Anatole France. — Örkény István készülő regényéről. — Kis esztétika. A megismerés különböző formái. — A könyv történetéből: A középkor könyvtárai, a Vivárium. — A könyv a nagyvilágban. — A szabadságharc tábori nyomdái. — Legkedvesebb könyveim. Veres Péter, Kónya Lajos, Simon István nyilatkozatai. — Mosolygó világirodalom. — Könyvkiadóink terveiből. — Eseménynaptár. — A legújabban megjelent könyvek ismertetései. — Keresztretjévény.

Walter Scott

IVANHOE

Ifjúsági Könyvkiadó. Ára 31,50 Ft.

Közel másfél évszázaddal a regény megjelenése után már kétségtelen, hogy nem egyedül a témaválasztás az Ivanhoe varázsának forrása. És ha igaz is, hogy Scott e művével új irodalmi műfajt: történelmi regényt teremtett, jelentőségét, el nem évülő népszerűségét mégsem csupán ez magyarázza.

Az Ivanhoe azért változatlanul gyönyörködtető olvasmány, mert írója összhangot tudott teremteni a romantika neimes hagyományai és a realista regény társadalom-kritikája között. Scott hősei — XII. századvégi lovagok, szegénylegények, parasztok — háborúskodnak, lovagi tornákon viaskodnak egymással, lányokat rabolnak, boszorkányokat égetnek, de e romantikus kellékek mögül mégis a történelmi kor viszonyainak és szereplőinek hiteles arca bukkan elő. És a romantikával párosuló, a történelmi hitelesség, az izgalmas cselekmény, a regény mintaszerű felépítése mellett a *humanista szellem* teszi Scott művét maradandó értékűvé. A regény a középkorban játszódik, de az író saját korához sőt a mi korunkhoz is szól: állást foglal a vallásos vakhit, a háború, a faji gyűlölet, a nacionalizmus ellen. Rebekában Scott nemcsak egy vonzó leányalakot teremtett, de vádat is emel mindazok ellen, akik az igazi humanizmus útjáról letérnek. „Hatalmas Isten! — mondja a leány. — Hát azért teremtetted az embert a magad képmására, hogy... ilyen kegyetlenül megnyomorítsák egymást?”

Scott nagy erénye a színes, eleven emberábrázolás: minden hőse kitűnően rajzolt típus, Richard királytól kezdve Wamba bolondig. Ugyane színesség, túlaradó elevenség jellemzi az események leírását is, akár várvívásról, akár lakomáról van szó. Mindezen felül a regényt — a sötét események ellenére — lélek-ből jövő humor teszi kedvessé.

Színmai Tivadar fordítása kiválóan alkalmazkodik tárgyához, mai nyelven is érzékeltetni tudja a történelmi kor levegőjét, a regény fordulatos cselekményét, a változatos jellemeket.

(Vámosi Pál)

A KÖNYVBARÁT SZERKESZTŐSÉGE köszönetét fejezi ki Nyilasi Sándor budatétényi, Békés György hatvani, Major Margit alapi, Szert Iona dédestapolcsányi, Varga Tibor pápai, Liborcz Alice budapesti könyvtárosoknak, valamint a budapesti Művelt Nép és a dorogi könyvesboltoknak; lapunk barátainak, akik a legtöbb előfizető szerzésével eredményesen segítették lapunk olvasótáborának növelését.

Jacobsen

NIELS LYHNE

Új Magyar Könyvkiadó. Ára 15,— Ft.

Jacobsen fejlődésregényének, a Niels Lyhne-nének óriási hatása volt nemzedékére. Tudjuk, hogy Rilke is csodálói közé tartozott. Valóban, Jacobsen a XIX. század dán irodalmának legkiemelkedőbb alakja, oly koré, amikor a szépség gazdag fénye már elfordulóban volt egy vak és rabszolgalelkű nemzedéktől.

Jacobsen hőse jellemének eredeztetésében az átöröklés és környezet erőitől való függését mutatja be, majd lelki fejlődésének elmélyült művészi rajzát adja. Az a roppant érzékenység, amely a természet leírásában és az emberek lélektani átvilágításában Jacobsennél megnyilvánul, továbbá kifejezőeszközeinek gazdagsága ma is hatással van az olvasóra. Jacobsen az impresszionista próza legnagyobb mestere a világirodalomban.

Jacobsen a modern magányosság és az élet után való meddő vágy ábrázolója. Hőse azon emberek egyike, akik nem élnek békében önmagukkal és ezért nagyon is rászorulnak arra, hogy másoknál keressenek megnyugvást. Nielsben nincsen elegendő kitartás, nem tudja önmagát kellően koncentrálni. Valami hiba van benne, valami olyan fogyatékoság lényé legmélyén, amely megakadályozza, hogy igazán kihozzon magából valamit, hogy kiteljesedjen igazi önmagává.

A Niels Lyhne én-regény, a századvég elernyedt, fáradt, szomorú emberének kifejezője. Ezzel ellentétben áll az a következetesség, melyet a szellem szabadságáért, a humanista életeszményért küzdve tanúsít. Ezek is Jacobsen vonásai, aki, amennyire szelíd természete megengedte, harcós materialista volt. Nagy hatással volt rá Feuerbach filozófiája. Niels Lyhne így foglalja össze világnézetét: „Azon a napon, amikor az emberiség felszabadultan újjonghatja: nincs Isten, azon a napon, mintegy varázsütésre új ég és új föld születik. A szférákból fenyegetően néző mennyei szempár helyébe akkor lép csak az ég végtelen és szabad térsége. A föld csak akkor lesz igazán a miénk és mi az övéi, ha az a világ, mely az üdvözlésben és a kárhovatban hisz, szétpattan, mint egy buborék... A szeretetnek az a roppant áradata, amely jelenleg Isten felé tör, akkor, ha az ég üres lesz, előnti a földkerekséget...” A fordítás a dán eredetiből Faludy György munkája. (Katona Jenő)

Dickens

A PICKWICK-KLUB

Új Magyar Könyvkiadó,
Ara félvászon 65.—, egész v. 71.— Ft.

Kosztolányi ugyan a divatjamúlt cz-betűtől búcsúszván ezt írta: „Íme a sir-felirata: Czammogó voltál szegény cz, czáltalán cziczoma és elpusztultál czim-bora. No, isten veled.“ — Mégsem ilyen egyszerű a megszokottól megválni. Aki sokat forgatta, olvastatta Dickensnek 1906-ban, a Révai-testvérek kiadásában és Hevesi Sándor fordításában megjelent Pickwick-Club-ját, megszerette ezt a könyvet. De nemcsak a könyvet, hanem hibáit, fordításbeli gyengeségeit is, sőt még avatag cz betűit is. És most, az új átdolgozás láttán akaratlanul is gyanakodva lapozgat a szépkülső új könyvben: vajon mit hozott a régi Hevesi-fordítás átdolgozása? Mi újat, szebbet nyújt?

Nos, a gyanakvó megnyugodhat. A „portörítés során“ ugyan néhol megkarcolódott a patinás felület, de általában közelebb került a könyv nyelvezete a maihoz — ami erény is, de hiba is lehet.

A régi kiadásban például a vándorszí-
nész így avatkozik bele Pickwick úr és a békocsis vitájába: „Miféle tréfa ez?“, az újbán pedig ezt mondja: „Mi ez a cir-kusz?“. Úgy érezzük, a „cirkusz“ szó nem elég időtálló, hiszen tegnap még (s valóban, szinte tegnap volt!) az utca nyelvén ez a helyzet „balhé“ volt, s ki tudja, meddig él a „cirkusz“? Vagy egy másik helyen a régi szerint: „... ahol Pickwick úr és barátjai állottak“, az új szerint: „... ahol Pickwick úr ácsorgott kis barátaival“. Furcsa ez a „kis barátaik“ kifejezés, hiszen a pocakos *Tup-man* úr, a költői lelkületű *Snodgrass* úr, vagy a sportoló képességeivel kérkedő *Winkle* úr kinőtt már abból a korból, amikor Pickwick úr „kis barátainak“ lehetett volna őket nevezni. Az ilyen és még néhány hasonló modernizálástól eltekintve az átdolgozás — *Ottlik Géza* munkája — jól sikerült.

A regény meséje oly egyszerű, hogy szinte nincs is. A naív Pickwick úr és három barátja utazgatással gyarapítja ismereteit. Dickens megjárta velük az idillien festett angol vidéket, de Pickwick úrral az adósok börtönét is, (ami az írónak másutt is előforduló témája), s nem tud róla elég sok rosszat írni. Kikapasztalják — s az író kifigurazza — az angol élet számos furcsaságát, visszatet-szó, felháborító farizeizmusát, amelyek között naívan csetlenek-botlanak, miközben a Sancho Pansaián józanészű inas, Weller Samuel szinte kézenfogva vezeti

ki őket a nem egyszer veszedelmessé váló hínárból.

Benedek Marcell előszava sokat segít a meleg humorral megírt regény és Dickens egész életművének megértésében. A Pickwick-Klub a Világirodalom Klasszikusai-sorozat egyik közkedvelt-ségre joggal számottartó könyve. (K. E.)

Kaján Tibor

KAJÁN RAJZOK

Magvető Könyvkiadó. Ara 16.— Ft.

Karikaturistáink rajzai egész a leg-
utóbbi időkig csak a Ludas Matyi és más folyóiratok hasábjain láttak napvilágot. Így kurta élet után feledésre, elmúlásra voltak ítélve. Hogy mennyire méltatlanul, ezt most látjuk, hogy Kaján Tibor-nak a legutóbbi tíz évben rajzolt karika-túrái kötetbe gyűjtve megjelentek. Nem-csak érdekes és mulatságos könyv ez, hanem — bátran állíthatom — izgalmas is. A gúnyrajzoló szemszögéből nézve — az elmúlt tíz évnek a történetét is tartal-mazza. A legrégebb rajzok sem avul-tak semmit, sőt, még mulatságosabbnak — mert derűsebbnek — tűnnek tíz év távlatából. 1945. első hónapjaiban nagy-on „komoly“ valóság volt például az, amit egy kis rajz ábrázol: egy csonttá és bőrré soványodott alak áll az orvos előtt, s azt mondja: „Nem tudok enni“, az or-vos: „Hm, ... mit adjak magának?“, a beteg: „Az élelmiszerjegyeit!“. Ma ez megmosolyogtató s tanulságos emlék. De nemcsak a letűntet idéző rajzai fog-nak meg s készítenek mulattatva és szó-rakoztatva gondolkodásra, hanem úgy-szólván mind. Kaján ért hozzá, a jellemző, a lényeges hibákat, gyengesé-geinket tűzze tolla hegyére, s nemcsak apró szokásainkban, hanem jellemünk-ben, s társadalmi életünkben fellel-he-tőeket is. Sokszor önmagunkon neve-tünk, s kínosan nevetünk, ha rajzait nézegetjük. Sok olyasmire figyelmeztet, amit, ha komolyan vágnának a sze-münkbe, megsértődnénk, de így, hu-morba csomagolva, elviselünk, s talán — itt-ott — okulunk is belőle. (Z. V.)

A notórius kölcsönkérő megfélemezése

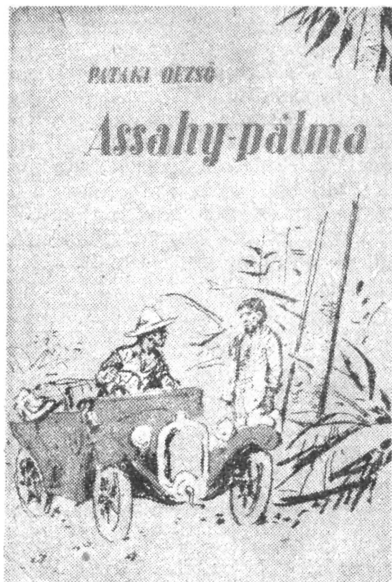
Pataki Dezső

ASSAHY-PÁLMA

Dunántúli Magvető, Pécs. Ára 13,50 Ft.

„E kötet egy kitűnő fiatal író mutat be, ki — mint valamennyiünk — bizonyára gyakran tévedett, de csak egyszer vétkezett: azzal, hogy meghalt.“ Így kommentálja *Déry Tibor* előszava *Pataki Dezső* novellás kötetében a szerzőt, akinek egyetlen önálló kötete sem jelent meg életében, s rövid lélegzetű írásai is csak hébe-hóba kaptak nyomdafestéket. Hivatalos „forschriftok“ és megrögzött társadalmi konvenciók szerint még írónak sem ismerték el. E poszthumusz-kötet novellái láttán egyszerű erkölcsi megfontolások szerint azonban egy kitűnő hivatásos íróval gazdagodott nemzeti irodalomtörténetünk. A nagyközönség körében eddig sajnálatosan ismeretlen Pataki csakugyan hivatásos író volt, mert hittel, alapos mesterségbeli tudással és élményszerű hűséggel írta mindazt, ami tíz évvel tragikus halála után, íme, közkinccsé vált. Remekműveket írt.

Keveset, de jól és igazat. Menekülni kívánva a hazai mostoha sortól, rövid élete egy időszakában Latin-Amerikában szeretett volna új hazát találni, miként több más magyar kortársa. Keserves tapasztalatai, élményei haza hozták ama belátással, hogy a külföldi szenvedéseknél magasztosabb itthon, szülőhazájában szenvedni, s amennyire csak lehet, itthon küzdeni azok ellen, akik miatt az igaz embereknek szenvedni kell. Ezzel a tanulsággal braziliai élményű novelláit —

a kötetnek mind a 12 novellája a braziliai életet tükrözi — a magyar olvasók lelkéhez témában is igen közelállóknak érezzük. Nem kalandos messziség az, ami megragad e kis remekművekben, hanem ami a tengerentúli szenvedők nyomorúságában s lelki elesettségében a mi egykori hazai állapotunkkal volt siralmasan rokon.

Remekművekről beszéltünk. Csakhogy ezek a remekművek, fájdalom, torzók. Mert a szerzőt úgy ragadta ki közülünk a tragikus halál, hogy nem írhatta meg a legszebb hátrahagyott művénel is remekebbet. (N. T.)

Baktai Ferenc

A KÖBÁNYAI ELŐÖRS

Szikra Könyvkiadó. Ára 3,20 Ft.

1944 sötét emlékezetű őszen a Kommunista Párt egyik központi vezetőségi tagja felkeresett egy kis kőbányai munkásházikót. Néhány nappal később új „lakók“ költöztek az eldugott házba. Némelyek civilben voltak, mások egyenruhában, puskával jöttek. Hamarosan ugyancsak megszorodott a kőbányai nyilas nyomozók munkája. Ismeretlen egyének röplapokat szórtak, majd táborig telefonvonalakat vágtak el. A párt Kőbányán is felvette a harcot a nyilas nemzetvesztők ellen...

Egy büntetőszázadba hurcolt kommunista munkás Komáromban lekapcsolt két vagon fegyvert és lőszert egy Németországba irányított szerelvényről. Egy héttel később egy raccsoló beszédű, pökheni horthysta tiszttel jelent meg embereivel a ferencvárosi pályaudvaron és szekerekre rakatta a fegyverrel és lőszerral megtöltött két vagon tartalmát. Ettől kezdve egyre több nyilas járőr nem tért vissza reggelre. Kommunisták kezében dördült el a fegyver...

Így kezdték harcukat a kispest-kőbányai partizánok. Történetük 1945. január elején ér véget. A szovjet csapatok elérkeznek a szabályos katonai egységnek álcázott partizánok szállásáig, s ekkor a partizánok tüzet nyitnak a német csapatokra és egyesülnek a felszabadító szovjet katonákkal.

Felszabadulásunk tizedik évfordulója komoly lendületet adott a felszabadulásunk történetével foglalkozó irodalomnak. Ez a kis könyv egyik értékes darabja ennek a témakörnek. Legnagyobb sikere az ifjúság között lesz; hiszen a könyv szereplőinek javarésze ifjúság, és cselekménye is elsősorban a fiatalok képzeletét ragadja meg.

A Szikra Könyvkiadó érdeme, hogy a szépen illusztrált és térképvezérléssel is ellátott kis kötet olcsó, mindenki számára elérhető áron lát napvilágot. (B. Gy.)

Heinrich Mann
AZ ALATTVALÓ

Új Magyar Könyvkiadó. Ara 28,50 Ft.

„Aki másokon taposni akar, annak túrníe kell, hogy rajta tapossanak, ez a Hatalom vastörvénye“. Ebben a mondatban sűríti össze Heinrich Mann híres „alattvalójának“, Diederich Hesslingnek jellemét, életfilozófiáját és programját is. Puhány, akarattalan, félszeg, ellen-szenves, pedantériára és féktelenségre egyaránt befolyásolható bábuként ismer-jük meg Diederichet pályafutása elején, hogy terrorista, minden cselszövésre és kegyetlenségre képes, hatalmi tébolyá-ban és sikereiben elvakult politikusként búcsúzzunk el tőle a regényt záró szé-gyenletes emlékmű avatónnepségen. De életelve, politikai meggyőződése most is csak a Hatalom szolgálata. Császárhü-sége, konzervatívizmusa, nacionalizmusa, mind erről az egy töről sarjad. Vigyázat, ilyen, embernek csúfolt férgeket tenyészt ki a zsarnokság! — ez a könyv első ta-nulsága. Vigyázz, ilyen aljas, mindenre képes gazfickók vállán nyugszik a nép ellenségeinek uralma — ez a második.

Néhány évvel ezelőtt filmszínházaink nagy sikerrel játszották Budapesten is az Alattvaló filmváltozatát. S akik a filmet látva a regényre emlékeztek, most — a regény új kiadását lapozgatva — a film néhány felejthetetlenül mulat-ságos jelenetét látják megjelenni a kép-zetet vásznan. Milyen ellenállhatatlanul humoros, és mégis mennyire mélyen le-leplező például Hessling és Guste násza, mikor a szerelmi hév legmámorosabb perceiben az ifjú férj a császár iránti kötelességeikre emlékezik, mondván: „a dolog magasabb célja az, hogy becsület-tel szolgáljuk öfelségét és haderejét de-rék katonákkal szaporítsuk“. A legtöbb amit a regénytől kapunk: Diederich meg-szólalásig eleven és a legapróbb rezdül-ésekig hiteles jellemzése, a karrieriz-mus, szervilizmus, nacionalizmus, a csá-szárhűség és konzervatívizmus pontos és elemző természetrajza, amely nemcsak a vilmosi időkben, hanem mindenkor ér-vényes, elrettentő példa. Érvényes és tanulságos még akkor is, mikor a Diede-ric Hesslingek már nem „a siker em-berei“, nem a hatalom támaszai, hanem a nép győztes hatalmának ellenségei.

Heinrich Mann kitűnő regényét *Lányi* Viktor gördülékény, szép és szellemes fordítása hozza közel a magyar olvasók-hoz. A remekebbnél remekebb illusztrá-ciók alkotóját a kötet nem tünteti fel, s így feltételezzük, hogy a német nyelvű kiadásból vette át — helyesen — az Új Magyar Könyvkiadó. (F. A.)

Györe Imre
FÉNY

Magvető Könyvkiadó. Ara 3,50 Ft.

Vidékről származó huszonkét eszten-dős fiatalember jelentkezik e harminc-negyven verssel és máris fel kell figyel-nünk hangjának sokat ígérő melegségére, színeire, formakészségének változatossá-gára. A költemények tanúsága szerint az ifjú költő József Attila, Illyés Gyula és Juhász Ferenc nyomdokain halad maga-biztos, bátor léptekkel. Györe már annak a generációnak képviselője, mely élmé-nyei javát a felszabadulás után szerezte. A régi világot jelentő multhoz csak a korá-gyermekkor laza szálai — első emlékek — kötik. A paraszti nyomor e korszakát a személyes élmény helyett ő is egyre in-kább az Apa, Nagypapa egykori életének idézésével fejezi ki. Györe e csoportba tartozó néhány tömörveretű verse (Öreg-apám, Régi karácsony, Nyomor, Szám-adás) mellett tájleírásaiból és szerelmes dalai érzékletes képeiből érezzük, hogy valóban költő jelentkezett. Dicséretül még hadd említsük meg, hogy *e lírában nyoma sincs az ifjú költőinkre oly gyak-ran jellemző koravén fáradtságnak.*

Györe további fejlődését a valóság izzó kérdéseivel való bensőséges találko-zás fogja elősegíteni. (V. B.)

K. Fegyin

VÁROSOK ÉS ÉVEK

Új Magyar Könyvkiadó. Ara 26.— Ft.

Fegyint, a szovjet próza ez idős, sajátos stílusú képviselőjét nem legújabbán megjelent könyvei alapján ismeri meg a magyar olvasó. „Az első örömök“, a „Diadalmas esztendő“ s „Az Arkturusz szanatórium“ alapján kapott kép most csak teljesebbre kerekedik az 1955-ben megjelent „Európa elrablása“ és a „Vá-rosek és évek“ című regényekkel.

A „Városok és évek“-et több mint har-minc évvel ezelőtt írta Fegyin. A könyv egyik hőse Andrej Sztarcov orosz fiatal-ember, aki az első világháború előtt Né-metországba vetődött s ott is rekedt a háború idejére. A regényben a korabeli Németország életének, társadalmi arcá-nak olyan jellemző vonásai bontakoznak ki, hogy az író méltán mondja könyvé-ről: egyik hőse maga a háborús Német-ország. Andrej Sztarcov a háború előtti orosz értelmiségi fiatalság egyik sajátos típusának képviselője, aki — miként hozzá hasonló kartársai — gyűlöli a há-borút, de a dolgok lényegére vonatkozó felismerései csak részfelismerések ma-radnak. Elindul a forradalom útján, de

az események, méginkább előítéletei, a forradalom árulójává teszik. A hányatott németországi évek után — egy nagy szerelemmel szívében — hazajut a forradalmi Oroszországba, ott találkozik egykori német festő barátjával, Kurt Wann-al, aki a forradalom szülőhazájában maga is bolsevikká lett. Sztarcovot azonban nem képes megmenteni már barátja sem „... az utolsó pillanatig nem követett el semmit, csak várta, hogy ahhoz a révhez sodorja a szél, amelybe be akart jutni“ — mondja hőséről az író. Andrejt polgári előítéletei és jellemének hibája akadályozták meg, hogy azonosuljon a forradalommal. Gyengesége bűnhöz vezette, bukása az író ítélete.

A könyv által megrajzolt Németország porosz militarizmusának egyes ritmusai-ban már körvonalazva van a későbbi hitlerizmus számos jegye.

Külön érdekessége a könyvnek, hogy bevezetésképpen alapos önéletrajzi írást közöl Fegyin tollából, az utolsó lapokon pedig az író gazdag elemző jegyzeteit a könyvről, a könyv hőseiről és Németország útjáról. A fordítás munkáját Miklós István és Szentimrei Jenő végezték. (Szűcs Andor)

Fegyin: Az Arkturusz szanatórium. Regény. Ford. Lányi Sarolta. Bp. 1954. Új Magyar Kk. 134 old.

Fegyin: A diadalmas esztendő. (Regény.) 1—2. kötet. Ford. Gergely Viola. 3. kiad. Bp. (1950.) Révai. 330, 310 old.

Fegyin: Első örömök. (Regény.) Ford. Gergely Viola. 3. kiad. Bp. (1950.) Révai. 340 old.

Kalász Márton

HAJNALI SZELEK

Dunántúli, Magvető. Ára 2,50 Ft.

Az utóbbi években az irodalmi folyóiratok hasábjain többször találkoztunk az egykori kiskanászból lett fiatal költő, Kalász Márton erős valóságérzéről tanúskodó hamvas verseivel.

Költeményeinek összessége még inkább hitelesíti e megállapítást. A verset kiváltó élmények a falu apró, mindennapos jelenségeiből születnek meg. A realista költői látásmód varázsára a poézis sugaraiban ragyog a szítáló eső, a köcsög az asztalon és a szálló vadlibák sora. De éppen fejlett valóságglátása menti meg a szerzőt az „ezüstös, aranyos“ parasztidillek romantikájától, az emlékekben való megrekedéstől. A felszabaduláskor tízesztedősnél alig idősebb ifjúnak a mai valóság kifejezése nem program, hanem magától értődően természetes.

Kalász a jelen dalosa, aki *A részeg, Egy aggintézet homlokára, Sárhátú búcsú, Hordárok nevében, Nyári zivatar, Búcsú*, de méginkább valóban töretlenül szép és formailag tiszta *Szegődés* című önéletrajzi elbeszélő költeményében az emberi viszonylatok, a régi és az új küzdelmének hivatott lírai kifejezője. Verseiben tömörség és egyszerűség, erőteljes kép-teremtő készséggel párosul.

Úgy hisszük, a magyar falu ismét költőt küldött. (*Vihar Béla*)

IFJÚSÁGI MŰVEK

Jékely Zoltán

CSUNYINKA ÁLMA

Ifjúsági Könyvkiadó. Ára 14,— Ft.

Ha a könyv műfaját kellene meghatározni, csak némi habozással lehetne azt mondani róla, hogy mesekönyv. Inkább különös költői játék egy kislány álmáról. Költői játék, amelyben részt vesz néhány báb és egy kitűnő fényképész is.

Csunyinka, az ötesztedős kislány valahol a Dunamenti erdők alatt lakik egy kis deszkaházban, ahol valamikor régesréggen egy vár állott. Csunyinka sokat hall a vár régi lakóiról, nem csoda hát, hogy éjszaka az ezüstsínű holdsugáron eljönnek hozzá különféle csodás lények, egy királyfi színarany biciklin, egy királynő drágamivű rolleren és triciklin egy majom. Cendrő királyfit számtalan vesztélyből menti ki az ügyes, jószívű Csunyinka, ezért jutalmul elviszik Mordias király várába. A király azonban nem engedi, hogy Cendrő királyfi eljegyezze Csunyinkát. Cendrő kimenekül szomorú rabságából és utoléri a lányt, aki közben hazatért. És ha leánykát egy hangosan kukorékoló fehér kakas fel nem verné álmából, tán még a kézfogót is megtartanák.

A csengő rímekbe szedett bájos történetet nem csupán illusztrálják, hanem szervesen kiegészítik a kiváló fényképek. A bábok tervezője és készítője, *Girardi Kornél* tökéletesen átérezte a történet hangulatát és kifejezésre is tudja juttatni. A fényképeket *Gink Károly* készítette. Művésziek, szépek, egyszerűek.

Dicséret illeti az Ifjúsági Könyvkiadót, amiért költő mesekönyvét adta ajándékkul a gyerekeknek és a tartalomhoz méltó kiállításban jelentette meg ezt a szép könyvet. (*Szilágyi Lilla*)

Jékely Zoltán: Felséges barátom. Bp. 1955. Magvető. 199 old. (Vidám Könyvek.)

Komjáthy István
MONDÁK KÖNYVE

11. Jászi Könyvkiadó. Ára 30,— Ft.

Széles koncepciójú, nagygényű mű a Mondák könyve. A magyar mitológiát úgy igyekszik összeállítani, hogy az mind tudományos, mind pedagógiai, mind pedig művészi szempontból megfelelő olvasmánnyá kerekedjék.

Az író utószava beszámol a könyv anyagának forrásairól:

1. Magyar népmeséket használ fel Komjáthy István — részben a közvetlen halomásból szerzeteket, részben tudós gyűjtésből összekerülteket. Ugyanilyen utakon kerültek hozzá feldolgozásra egyéb mitológiai elemek: szokások, babonák, rigmusok.

2. Tanulmányozta a rokonnépek hitregei anyagát, népköltészetét.

3. Magyar őstörténeti kutatásokat végzett László Gyula idevágó munkája (a honfoglaló magyar nép élete) segítségével. Felkutatta a külföldi és magyar krónikások megfelelő anyagát.

4. Végül művészi ihletést nyert Arany János: Buda halálából.

Szerkezetileg a könyv öt részre tagolódik: az első két rész (Puszta és Hunor) különböző mitológiai mozzanatok önálló történeté szövése, A harmadik rész (Kéve) átmenet a mondaiság és a történelmiesség között: történelmi kutatások eredményein alapszik, de a mondák, krónikák felfogásában és anyagában sok a naivitás és az anakronizmus. A negyedik és ötödik rész (Attila, Almos) hazai krónikáink történeti anyagát tartalmazza.

Az író megjelöli távolabbi célját: a kötet folytatásaként fel akarja dolgozni a királymondákat, majd a Hunyadi monda-kört.

A könyv anyaga műfaját illetően is roppant változatos: a prózai elbeszélő részek között betétként szerepelnek különböző rigmusok, regölések, népdalok, medvénekek, népballadák, népi szólások. Mindezt a hatalmas és heterogén anyagot az író bizonyos eszmeiségek szolgálatába kívánja állítani. Erősen kihangzik például az a tétel, hogy „csak hősként érdemes élni”, vagy az a kérdés, hogy „mi az ember dolga a földön?” A felelet: „hogy szembenézzen a bajokkal, s megküzdjön velük”.

A 10—14 éves közönségnek az olvasmánnyal szemben támasztott egyetlen igénye a szórakozás; az idősebb olvasó már bizonyos tudományos és művészi érdeklődéssel közeledik a művekhez. A hatalmas mondagyűjtemény — úgy látszik zsúfoltsága miatt túlszórakoztatja, fásaszt-

ja a kisebb gyereket. Az egymásba folyó csodás történetek nem hatnak megnyugtatóan az alsóbb korosztály olvasóira. Még egy — az író hibáján kívülálló — oka is van a mondák fásasztó hatásának: olyan szimbolikával van dolga a gyerekolvasónak, melyek merőben újak, szokatlanok számára. A nyugati mesekultúrán nevelkedett nemzedékek egészen más jellegű meseanyagot hagyományoztak utódaiknak, mint a magyar mondák gyűjteménye. Márpedig a napjainkban megélenkült népmesekultusz, a sok magyar népmese-válogatás világos kapcsolatot mutat a magyar mitológiával. Ezért hasznos és időszerű kiadvány Komjáthy István könyve. (V. P-né).

**ISMERETTERJESZTŐ,
TUDOMÁNYOS ÉS SZAKKÖNYVEK**

V. V. Sztaszov

OROSZ MŰVÉSZET

Képzőművészeti Könyvkiadó, Ára 95,— Ft.

A XIX. század második felének orosz festészetéről szólnak a közel kétszázoldalas mű tanulmányai Vlagyimir Vasziljevics Sztaszov, a múlt században élt orosz művészeti kritikus tollából. Sztaszov működése a művészeti kritikában párhuzamos volt a nagy orosz forradalmi demokraták, Belinszkij, Cserniszjevskij és Dobroljubov, az irodalomkritika terén folytatott munkásságával.

Sztaszovnak legkiemelkedőbb tanulmányai és kritikái azok, amelyeket az orosz Vándorkiállítási Társaság (Peredvizsnyikek) kiállításairól és egyes tagjainak munkásságáról írt. Ezeknek az írásoknak válogatott gyűjteményét tárja elénk e mű, amelyből megismerhetjük a múlt század második felének, az orosz realista művészet forradalmi szakaszának értékeit.

Sztaszovnak már 1953-ban megjelent magyar nyelven Az orosz művészet huszonöt éve című műve (a Művelt Nép Könyvkiadónál.) E tanulmányok olvastán kibontakozik előttünk az orosz festészet aranykora, mestereinek haladó szelleme, mesterségbeli tudása, alkotásaiknak társadalomnevelő szerepe és Sztaszov kritikai jelentősége. Tizenhét kisebb-nagyobb tanulmányt tartalmaz a mű, melyek közül különösen a Repin, Szurikov, Siskin és Verescaginról szólók ragadják meg az olvasó érdeklődését. A két év előtti orosz festészeti kiállítás minden látogatója élénk emlékezéssel fogja a kötetben az akkor eredetiben megismert képek egy részét viszontlátni.

A kötetet *Bacher Béla* előszava vezeti be és a Vándorkiállítási Társaság tagjainak rövid életrajza és jellemzése, valamint gazdag, száztizenhárom lapnyi, részben színes képanyag egészíti ki. A reprodukcióknak, sajnos, nagy hibája, hogy nem az eredeti művekről, hanem azok reprodukcióiról felvett fényképek alapján készültek. (Cz. Á.)

Gábor Andor

ÖSSZEGYŰJTÖTT CIKKEK I.

Szépirodalmi Könyvkiadó. Ara 32,— Ft.

Az olvasók széles tömegei nagy örömmel szereznek arról tudomást, hogy *Gábor Andor* összegyűjtött művei most egymásutáni kötetekben megjelennek. Az 500 oldalas könyv, összegyűjtött cikkeinek első kötete, az 1920—21-ben Bécsben írt cikkeit tartalmazza, a *Bécsi levelet*. Ezt a kötetét úgy őrzik azok, akiknek megvan, hogy már szinte hozzáférhetetlen. Ez természetes is, hiszen a Horthyuralom első éveinek szörnyűségeire kegyetlenebbül, maróbb gúnnyal, leleplezőbben senki se mutatott rá, mint ezekben a bécsi cikkeiben *Gábor Andor*. A proletárdiktatúra utáni világ börtönében töltött több hónapja után került Bécsbe és ott hihetetlen elszántsággal és bátorsággal kezdte meg harcát az akkori magyar világ gonosztevői, gyilkosai, törpe törtetői ellen. A gúny ölé fegyverével harcolt ellenük. *Horthy, József kir. herceg, Osztenburg, Héjjas* és a többiek go-

noszságait velejükbe látóbban senki se mutatta meg nála. Távolléve is mindenről tudott, ami az országban történt és ezekben az írásaiban mindent le is leplezett. *Rákosi Jenő, Andrássy Gyula, vagy Friedrich István, Bangha Béla, Herczeg, Hegedüs Lóránt* és *Zadravetz* — nincs hely a hosszú soron itt végighaladni, mind sorra kerülnek kegyetlen valóságukban ezekben a cikkekben.

A múlt finnyás bírálói *Gábor* e cikkeinek hagját bírálták, útszélinek, gyűlölködőnek mondták. Igaz, hogy gyűlölet is fűti át sorait, de ez érthető: írójuk gyűlölte a gonoszt, az aljasságot, mindent, ami népe, hazája vesztere tört. E gyűlölet mögött azonban határtalan szeretet élt az ártatlanul üldözöttek, a hazának és a népek a szeretete, és az eszméé, amelynek diadala szabadított meg bennünket attól a világtól. (*Simándi Béla*)

Osváth Béla

SZIGLIGETI

Művelt Nép Könyvkiadó. Ara 13,— Ft.

Szigligeti Ede, az úttörő drámaíró és közepes színész élete a tulajdonképpeni tárgya *Osváth Béla* könyvének, ami azonban ugyanakkor a magyar színház történelméről és a magyar drámairodalom múlt századi fejlődéséről is érdekes áttekintést nyújt. Elsősorban azért érdekes — és jelentős értékű — ez az irodalmi és színház-történeti áttekintés, mert az eseményeket, adatokat a kor társadalmi és nemzeti problémáinak tükrében tárja fel s így *Szigligeti* életpályája, e könyvben érintett irodalmi és színházi problémák igen sok mondanivalót tartalmaznak a mi korunk olvasói, sőt írói számára is. *Szigligetinek* és sok kortársának — íróknak, színészeknek — élete, harcok állásfoglalás a népügye mellett. Erdemeiket még célkitűzéseiknek társadalmi helyzetükből eredő korlátai sem homályosítják el.

Hasznos könyv a „*Szigligeti*“ azért is, mert magának a népszínműnek értékelésével is foglalkozik, legalábbis felveti ennek az értékelésnek szükségességét, s megfelelő alapot is ad hozzá. *Osváth* munkája legfeljebb ott kifogásolható, ahol — megfelelő tárgyi alap nélkül — *Szigligeti* szocialista kapcsolataira következtet.

Szólni kell a bő jegyzetanyagról, mely sok helyen valóban gazdagítja az ismereteket, megkönnyíti a kor és az események megértését. Feleslegesegek azonban a könyvvégi jegyzetek, melyek csak a minduntalan lapozni kényszerülő olvasó idejét rabolják, anélkül, hogy bármit nyújtanának. (*Hajdu Ferenc*)

Henszlmann Lilla

STROBL ALAJOS

Képzőművészeti Könyvkiadó. Ara 50.— Ft.

A Magyar Mesterek sorozatban Strobl Alajosnak, a nagy magyar szobrásznak pályaképét írta meg *Henszlmann Lilla*. Könyve végigkíséri a művészt munkásságának egész folyamán, s annak különböző periódusain, amelyek közül az első a hetvenes évektől a Milleniumig, a második az első világháborúig s a harmadik az első világháború katasztrófájától haláláig tartott.

A nagy alapossággal megírt munka legjelentősebb realista szobrászunk komoly megismerését teszi lehetővé mindazok számára, akiknek érdeklődését egyébként csak az operaházi Liszt és Erkel szobrok, a Múzeum-kerti Arany János, továbbá a Semmelweiss és Jókai emlékművek s talán legszebb műve, az Anyánk ragadták meg. Stroblnak remek s máig felül nem múlt portréiban kora igen sok jellegzetes egyéniségét, például Vajda János, Pulszky Ferenc, Keleti Gusztáv, Szilágyi Dezső, Szinyey Merse Pál, Jászai Mari-t örökítette meg. Mindezek összefoglaló elemzését először a szerző kísérli meg.

Henszlmann Lilla érdekes képét adja Strobl emberi egyéniségének is. Strobl egész életének berendezésében akként igyekezett korának szürkesége, kispolgári uniformizálása elől menekülni, hogy a valóságot tündöklővé akarta átalakítani, egy új renaissance világot próbált maga köré felépíteni. Ugyanekkor azonban munkamódszerét fegyelmhezesség, fáradtságot nem ismerő kitaró szorgalom és a témába való teljes elmélyülés

jellemezte. Egész életében hajnalban kelt és napestig dolgozott óriási munkabírással és munkaszeregettel.

A könyvet gazdag, az egykorú folyóiratokra és napilapokra is kiterjedő irodalom és nyolcvan reprodukció egészíti ki a Képzőművészeti Alap Kiadóvállalatától megszokott szép kiállításban. (*Czobor Agnes*)

Ákos Károly

A MISZTICIZMUS

LÉLEKTANA

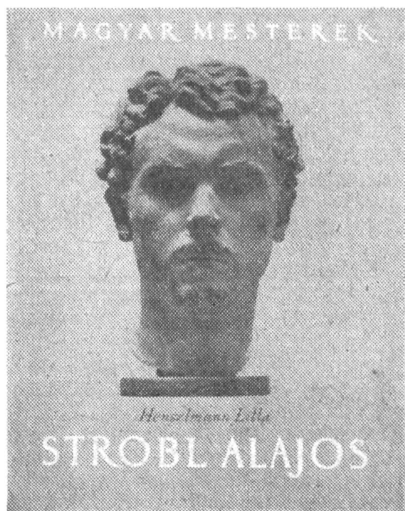
Művelt Nép Könyvkiadó. Ara 14.— Ft.

A miszticizmusnak a részkérdéseiről is kevés munka jelent meg a magyar irodalomban. Ami érdemleges megjelent, az többnyire zárt körben, jórészt különböző szakmabeli olvasók számára. Nem közbömbös feladatra vállalkozott tehát *Ákos Károly*, amikor könyvével valósággal ösvényt vágott egy olyan területen, ahová sem a tudomány szakembereinek, sem a tudományéhes tömegeknek nem volt eddig alkalmuk mélyen betekinteni.

Az olvasó mindenképp előtt nyomon követheti Ákos tolmácsolásában a tudat kialakulását mind biológiai, mind kezdetleges pszichés előzményeivel. Megvilágítja a tudatos gondolkodás és tudatos tevékenység formai és tartalmi föltételeit, a nyelv kialakulását és rendeltetését. Majd a hamis tudat és a nyelv kétös közlési formáján keresztül rámutat a miszticizmus jelentésére, s bemutatja a miszticizmus jelenségeit.

Érdeme a szerzőnek, hogy amit a hamis tudat szerepe nyomán miszticizmusnak tekint, azt nem csupán a vallásban marasztalja el, de a vallási életen innen és túl is. Ily értelemben úgy küzd a vallás hamis szerepe ellen, hogy nem kívánja lebecsülni mindazt az emberségesen pozitív megnyilatkozást, ami a művészet és a tudomány alkotó megnyilatkozásai mellett helyel-közzel a vallásban is megnyilatkozott. Ily értelemben a vallásnak nemcsak a Sztálin-méltatta kultúra-hordozó értelmét becsüli érdeme szerint, de a jószándékú vallásos emberek önértétét sem sérti.

Egy ilyen úttörő témájú könyv alkotó érdemeivel csaknem vellejár valamelyest néhány hiányossága. Hiányoljuk például, hogy a régi miszticizmus fogalmai sorában nem foglalkozik a bilokáció (egyszerre két helyen való megjelenés) hívéseivel, vagy, hogy korunk miszticizmusát csak a spiritizmusra és az újabb asztrológiai elképzelésekre szűkíti. Néhány pongyola fogalmazás is akad a műben, de ezek elenyésző, s könnyűszerrel korrigálható hibák. (*Nagy Tibor*)

Rákos Ferenc

NEMZEDÉKRŐL NEMZEDÉKRE

Művelt Nép Könyvkiadó. Ara 29. —Ft.

Arany János írja „A magyar nemzeti vers-idom“-ról szóló értekezésében, hogy „a közmondatok... magába a nyelvbe olvadva szállnak firól fira, nemzedékről nemzedékre...“ A *Nemzedékről nemzedékre* című orosz-magyar közmondás és szólásmondás gyűjtemény nagy költőnk említett megállapításának további gondolatfűzését is emlékezetünkbe idézi. „*Ki tudná azok nagy részének keletkezési helyét meghatározni? Talán némely példaszó, mely ma is közforgalomnak örvend, már a Volga partján honos vala...*“

Ezért is érdekes forgatni dr. Rákos Ferenc összehasonlító közmondás- és szólásmondás gyűjteményét, hiszen Volga és Duna térben és időben eddig soha nem volt közelségbe került s azok a magyar mondások — amelyek egy része a Volga partról indult el — ma is „közforgalomnak örvendenek“ s napjaink embereihez még mélyebb és hasznosabb tanulságokat közvetítenek, mint eddig bármikor.

Természetesen nem annyira érdekesége, mint inkább hasznos volta teszi jelentőssé függelékeivel együtt ezt a szép kiállítású könyvet, amely gyűjtőjének és összeállítójának szavaival: „*izelítőt ad az orosz nép életbölcességének, költői alkotóerejének közmondásokban és szólásmondásokban is megnyilvánuló végtelen gazdaságáról...*“ Igen hasznos lesz ez a könyv a gyakorlatban, mert az eddig ismert segédesszók mellett jó segítséget nyújt az oroszul tanulóknak, tanároknak, orosznyelvű könyvet olvasóknak, fordítóknak és szerkesztőknek. Ezt a hasznosságot segíti a függelékként adott orosz és magyar szójegyzék, a gyűjteményben előforduló leghasználatosabb magyar közmondások és szólásmondások betűrendes mutatója és az ezernyolc orosz közmondás és szólásmondás betűsoros jegyzéke (a megfelelő magyar mondásokkal együtt) az orosz ábc szerint. (P. M.)

Békés István: *Ökölbe szorított szó.* A magyar nép közmondásai és szólásai. Összeállította és bev. ellátta —. Bp. 1952. Művelt Nép. 82 old.

Almásy János: *Hatezer magyar közmondás.* Bp. (191?) Franklin. 376 old.

Tóth Béla: *Szájról szájra. A magyarság szálló igéi.* 2. kiad. Gyűjt. és magy. —. Bp. 1901, Athenaeum. 506 old.

Major Máté

ÉPÍTÉSZETTÖRTÉNET II.

Műszaki Könyvkiadó. Ara 83.— Ft.

A mű első kötete az ősközösségi és rabszolgatársadalmak építészetének történetét tartalmazza. A három kötetre tervezett egyetemes építészettörténet második kötete a feudális társadalmak építészetének történetéről nyújt áttekintést. Az első kötet az *egész világ építészétéről* szól, a második csupán *Európa népeinek építészetével foglalkozik* és csak azoknak a népeknek az építészét érinti, amelyek az európai építészetre közvetlen hatással voltak. A munka bő ismertetést nyújt Oroszország és Magyarország építészetének történetéről is.

A szerző szerint e mű elsősorban a laikus olvasó számára készült és olyan tudományt kíván népszerűsíteni, amelynek a marxista-leninista elmélettel való összehangolása még csak a kezdet-kezdétén tart, de máris rámutat a dialektikus összefüggésekre és megmutatja a harmonikus fejlődés útját.

A könyv nyomdai kivitelezése, külső megjelenési formája és tipográfiája az első kötetéhez hasonló; a gazdag fénykép- és ábraanyag elsősegíti a szerző fejtegetéseinek mélyebb megértését. (A. L.)

MÉLYÉPÍTŐ MŰVEZETŐK ZSEBKÖNYVE

Műszaki Könyvkiadó. Ara 80.— Ft.

Kultúrmérnöki létesítmények kivitelezésénél a legfontosabb személyek egyike a művezető. A zsebkönyv mindazokat a műszaki alapismereteket tartalmazza, amelyekre a művezetőknek, kivitelező munkájuk során szükségük van.

Áttekintést ad a számtan, mértan, geodézia, fizika, statika, meteorológia, vízrajz és talajmechanika alapfogalmairól, ismerteti a mélyépítőipari anyagok, természetes kövek és kötőanyagok, mesterséges és növényi építőanyagok, fémek, festékek és üveg, folyékony üzemanyagok és ipari gázok fizikai és technológiai tulajdonságait, alkalmazási területeit, majd a mélyépítési föld- és kőmunkák, faburkolatok, téglaszerkezetek, szigetelések, fa-, acél- és betonszerkezetek, út-, víz- és alagútépítések korszerű módszereit yázolja. Külön fejezet írja le a hőerőgépeket, villamosgépeket és kompresszorokat, emelőgépeket és szállítóeszközöket, szivattyúkat és darukat, betonozó és cölöpverőgépeket, út- és vasútépítőgépeket, gépi hámszámokat, valamint üzemeltetésüket, karbantartásukat (A. L.)

Rajki Béla

**A VERSENYŰSZÁS
TECHNIKÁJA**

Sport Lap- és Könyvkiadó. Ara 22.— Ft.

Ez az a könyv, amire nyugodt lélekkel lehet használni az agyoncsépezt szót: hézagpótló. Még inkább azzá teszi, hogy szakember szól minden sorából. Különös jelentőséget ad a munkának, hogy nemcsak az egyes úszásnemek technikáját ismerteti, hanem *pontos edzés-tervet is kidolgoz a versenyző számára: olyat, amit az úszókon kívül más versenyzők is követhetnek.* Részletesen tárgyalja a mellúszást, a pillangózást, a delphinúszást, a hátúszást, a gyorsúszást, mindegyiket a legegyszerűbb tudnivalóktól a legfontosabbig: a kar- és lábütem összehangolásáig és a lélegzétvételeig. Aprólékos részletezéssel ismerteti a fordulás technikáját, majd a legjobb magyar és szovjet versenyzők egyéni sajátosságain keresztül megmagyarázza sikereik „titkát”. A könyv végén 21 képes táblamellékletet ad, amelyeknek kitűnő fényképfelvételei a különböző úszásnemek legapróbb mozzanatait is megőrkítik. Kár, hogy a célbaérés pillanatáról, a célbanyúlás tizedmásodperceiről nem szól, pedig bizonyos, hogy erről is volna mondanivalója.

Úszósportunk soktízezes tábora nagy haszonnal forgathatja *Rajki Béla* jól sikerült könyvét. (K. P.)

Lányi—Wiesinger

AKVARIISZTIKA

Művelt Nép Könyvkiadó. Ara 46.— Ft.

Régen, különösen Rousseau idejében „scientia amabilis”-nak, szeretetreméltó tudománynak nevezték a növények gyűjtését és tanulmányozását. Ma ez az elnevezés méltán vonatkoztatható az akvarisztikára. Megtanít a természetben uralkodó biológiai egyensúly törvényszerűségére, a víz fizikai és kémiai tulajdonságaira, a vízi növény- és állatvilág lélegzése és táplálkozásmódja között mutatkozó lényeges különbségekre, vagyis *ki-csínyben bemutatja és szemlélteti a vizek élővilágát.*

Az akvarisztika mai fejlettségében a tudomány új ágazata. Bár az ókorban is tenyésztettek, vagy neveltek a kínaiak,

a görögök, a rómaiak edényekben, kisebb medencékben „díszhalakat” és egyéb vízi állatokat, de ezeknek nem az volt rendeltetésük, ami Ward és Johnston kísérletei alapján Warrington üveglapokból összeállított első akváriumának lett, amelyben az élő állat a piko (*Gasterosteus*) és néhány csiga, a növény pedig a *Vallisneria* volt. Tulajdonképpen a múlt század ötvenes éveiben fordult a figyelem az új, üveges halmédence felé, amely az „akvárium” nevet az angol Grossetól kapta. Az első akvarisztikai könyvet, amely már részletesen az tudományos alapon foglalkozott az akváriumok berendezésével A. Rossmässler, német zoológus írta 1857-ben. *Behyna* Miklós „Akvarium” című könyve, amely éveken keresztül támasza volt az akvarisztika magyar művelőinek, elfogyott s így érthető, hogy *dr. Lányi György* és *dr. Wiesinger Márton* most megjelent „Akvarisztika” című könyvét nagy örömmel fogadta a díszhal kedvelők, helyesebben a biológia rejtelmeit kutatók, tanulmányozók mindinkább növekedő tábora.

A könyv a legújabb tudományos megfigyelések, kísérleti eredmények alapján foglalkozik az akváriumok berendezéseinek kérdéseivel, az akvárium benépesítésével, valamint az akvárium és lakójának gondozásával. Különösen figyelemreméltó a könyv sok szép színes illusztrációja, ami ékes bizonyítéka könyvkiadásunk fejlett izlésének és nagyvonalúságának. (*Natter-Nád Miksa*)

Lányi György: Magyarország halainak szervezete és rendszertana. Bp. 1952. Mezőgazdasági Kk. 107 old.

Georges Sadoul
CHAPLIN

Művelt Nép Könyvkiadó. Ara 18.— Ft.

Charles Chaplin élete és művészete egy a filmmel, a filmművészet kialakulásával, egész történetével. Átfogó képet adni erről a zseniális emberről tehát nem könnyű feladat. Georges Sadoulnak, a legkiválóbb francia filmszakembernek és kritikusnak szinte maradéktalanul sikerült. Könyve bő képanyagával felidézi bennünk azokat a nagyszerű művészi élményeket, melyeket a század e legeredettebb tehetségének köszönhetünk; ezenkívül a Chaplint körülvevő kor érdekes, színes ábrázolásával, művészetének és ezen keresztül a filmművészet lényegének, műfaji problémáinak feltárásával ezirányú ismereteinket bővíti.

A művészetek közül — ha a marandóság mértékét nézzük — a színész munkája a leghálátlanabb. A színészi alakítás legjobb esetben is csak a kortársak emlékezetében, tanítványokra gyakorolt hatásában él tovább. Lényegileg a film sem segít ezen, mivel alakulóban lévő műfaj lévén, az egyes filmek és szereplők elég hamar kihullnak az idő rostáján. Csak a korszakalkotó zsenikre emlékezünk.

Amióta Chaplin elhagyta gyermekkorának színhelyét, az angol nyomortelepeket, amióta a siker, a hír szárnyára kapta, egészen a mai napig Chaplin inspirációja mindig a tömegek felé irányult. Az imperialista munkásellenes világban mindig a kisembert, a kizsákmányolt, agyonhajszolt és éppen ezért hazátlan nélkülözőt lopta szívünkbe. Ő maga így vall erről: „Komoly filmeket akartam készíteni, amelyek gúnyos, szánakozó, szatirikus mondanivalójukat vidám és bohókás jelenetek mögé rejtik.” Ezért is tudta meghódítani a világ minden országának milliőit, és a filmcsillagok oly záporozó hullása közepette ezért nem felejtik el őt sehol, ahol dolgozó és küzdő emberek élnek.

Chaplin művészi programját és ellenállhatatlan hatását a tömegekre a milliomosok Amerikája természetesen nem kisérté rokonszenvvel. Arról az oldalról politikailag és hazug, képmutató erkölcsöszi botránypercek jelzik egy-egy nagy művészi állomását. Az üldözés fokozódó tendenciája végül is elviselhetlenné teszi Chaplin életét Amerikában. 1952. év végén harmadszor jött vissza Európába és 1953. április 16-án, hatvanadik születésnapján, a lausanne-i amerikai konzulátuson visszaadta azokat az okmányokat, amelyek elvben megengedték volna az Egyesült Államokba való visszatérését.

Így minden hidat felégetett Hollywooddal, melyet nagyrésztben ő tett híressé.

Sadoul könyve az első burleszektől, a Kölyök, az Aranyláz, a Modern idők, a Diktátor és a többi film nyomában végigkíséri Chaplin ragyogva ívelő pályáját egészen az utolsó alkotásokig, a Monsieur Verdouxig és a Rivaldafényig.

A fordítás (Szávai Nándor munkája) *kifogástalan*. A magyar kiadvány ott kelt némi hiányérzetet, ahol olyan filmről van szó, amely még nem került hozzánk. (Rivaldafény.) Sadoul különböző — nálunk már bemutatott — filmekkel kapcsolatos utalásait is helyell-közzel ki kellett volna egészíteni, magyarázó jegyzettel kellett volna ellátni, hiszen Sadoul könyvét elsősorban azoknak írta, akik jól ismerik Chaplin filmjeit. — Párizsban egyébként van egy mozi, mely állandóan régebbi kiváló, klasszikusnak számító filmeket tart műsoron — köztük nem utolsósorban Chaplin filmjeit. Vajha ez nálunk is lehetséges volna! — De ez már kívülesik e kitűnő, tanulságos és szórakoztató könyv ismertetésén... (T. Polgár István)

Lajkó Gábor—Váraljai Vilmos
TÁVIRÓTECHNIKA I.—II.

I. Nehézipari Könyvkiadó. Ara 38.— Ft.
II. Műszaki Könyvkiadó. Ara 42.— Ft.

A belföldi és nemzetközi hírközlés jelentékeny részét a távirókészülékek segítségével bonyolítják le. A szerzők a könyv terjedelmének csökkentése érdekében az olyan általános híradástechnikai kérdéseket, mint pl. a négyppólus-elmélet, az elektroncsöves áramkörök stb. ismertnek tételezik fel. Összefoglalóan tárgyalják a táviró-jelátvitel kérdéseit és ezután a távirógéptan, a táviró átviteltechnika, táviróközpontok és hálózatok, valamint távirótechnikai mérések ismertetése követi egymást. A távirógépek tárgyalása kapcsán a szerzők csak a korszerű távgépíró készülékek működési elveiről és szerkesztéséről számolnak be részletesen.

A második kötetet átviteltechnikai fejezet vezeti be, amely elsősorban a sarkított jelfogó elméleti és méretezési részleteit ismerteti, majd az egyenáramú és váltóáramú táviróberendezéseket tárgyalja.

Ezt követi a táviróközpontok és hálózatok ismertetése, majd a szerzők az áramellátó berendezések különleges távirótechnikai szempontjait tárgyalják és végül távirómérőtechnikai áttekintés egészíti ki az anyagot. Ez az utolsó fejezet számol be az ezidőszert használatban lévő távirótechnikai műszertípusokról és mérési eljárásokról is. (Á. L.)

Könyvismertetések és irodalmi cikkek jegyzéke

IDEOLOGIAI-POLITIKAI IRODALOM

Hamis tanúk, taláros bűnösök. Természet és Társadalom, január. (Dr. Szalkai Géza.)
A Szovjetunió szakszervezeti mozgalmának története. Társadalmi Szemle, december. (Koltzsvári Ernő.)

ISMERETTERJESZTŐ, TUDOMÁNYOS ÉS SZAKIRODALOM

Ady Endre: Összes Prózaí Művei II. Művelt Nép, jan. 1. (Réz Pál.)
A „Bószinpad“-ról. Népművelés, december. (Hollós Róbertné.)
Barabás Tibor: Beethoven. Csillag, január. (Görgény Gábor.)
Bástyai Lóránt: Vadmadárból — vadászmadár. Művelt Nép, jan. 22.
Belinszkij: Esztétikai szemelvények. Társadalmi Szemle, december. (Forgács László.)
Dániel Anna: Ibsen. Szabad Ifjúság, jan. 26. (Agárdi.)
Dékány András: Náderdőben vadmadár. Művelt Nép, dec. 25. (Antalfy Gyula.); *Elet és Tudomány* (Natter-Nád Miksa.)
Fejezetek a zene történetéből. Természet és Társadalom, január.
A francia felvilágosodás. Irodalomtörténet, 1955. 4. sz. (Györy János.)
Gábor Andor: Összegyűjtött cikkek (1920—1921). Szabad Nép, jan. 19. (Faragó Jenő.); *Művelt Nép*, jan. 29. (Demeter Imre.)
Gyórfy István: Nagykunsági krónika. Új Hang, január. (Hoffmann Tamás.)
Kardos Tibor: A magyarországi humanizmus kora. Magyar Nemzet, jan. 6. (Rónai Mihály András.)
Kisch, E. E.: Mit láttam Mexikóban. Művelt Nép, jan. 15.
Komlós Aladár: Reviczky Gyula. Irodalomtörténet, 1954. 4. sz. (Benedek Marcell); *Irodalmi Újság*, jan. 28. (Ungvári Tamás.)
Lang Dezső: Legenda és történet. Természet és Társadalom, január. (Antal Gábor.)
Lányi György—Wiesinger Márton: Akvarisztika. Természet és Társadalom, január. (Dr. Rajos Ferencné.)
Lukács György: Német realisták. Művelt Nép, jan. 22.
Népünk hagyományából. Jász-kunság, 1955. december. (Kádár Agoston.)
Rákos Ferenc: Nemzedékről nemzedékre. Új Világ, jan. 12. (Ortutay Gyula.)
Sadoul: Chaplin. Népszava, 1955. dec. 27. (Bogáti Péter.)
Tudósítások a jelenről és a jövőről. Új Világ, jan. 19. (Nyárády Gábor.)
Wurmser—Mamiac: Budapesti levelek. Tiszatáj, 1955. december.
Zerinváry Szilárd: Nap, Föld, emberiség. Művelt Nép, jan. 15.

SZÉPIRODALOM

Arany János Összes Kötteményei. Művelt Nép, jan. 22. (Fábián Kata.)
Bárány Tamás: Kormánypártok Paránában. Irodalmi Újság, jan. 7. (Füsi József.)
Boda István: Félttem a világot. (Fiatal költők.) Szabad Nép, jan. 29. (Bokor László.)
Boldizsár Iván: Reggeltől reggelig. Csillag, január. (Galsai Pongrád.)
Cseres Tihor: Fergeget fia. Új Hang, január. (Földes Anna.)
Dér Endre: Az első próba. Dunántúl, 1955. 14. sz. (Futaky Hajnal.); Szabad Nép, jan. 31. (Diószegi András.)
Dimitriu, Petru: Márciusi szél. Népszava, 1955. dec. 27. (Nágai.)

Dutka Akos: A holnap városa. (A város, ahol az ifjú Ady élt...) Esti Budapest, jan. 7. (Benamy Sándor.)
Egry József—Takáts Gyula: Vizitükör. Dunántúl, 1955. 14. sz. (Várkonyi Nándor.); Csillag, január. (Fodor András.)
Egri Lajos: Ház a Bimbó utcában. Új Hang, január. (Salyámosy Miklós.)
Erdős László: Vesztélyes művészet. (Egy különös könyvről.) Esti Budapest, 1955. dec. 31. (Gergely Sándor.); Magyar Nemzet, jan. 14. (Ungvári Tamás.)
Erenburg: Párizs bukása. Irodalomtörténet, 1955. 4. sz. (Wéber Antal.)
Esperanca, Assis: Üriemberek. Művelt Nép, 1955. dec. 25. (Dömök Sándor.)
Fodor András: Hazafelé. Dunántúl, 1955. 14. sz. (Géczy József.); Szabad Nép, jan. 29. (Bokor László.)
Fodor András: Mérlegen. Tiszatáj, 1955. december. (K. Nagy István.)
Friss Szél. Művelt Nép, jan. 15.; Szabad Nép, jan. 18. (Béládi Miklós.); Irodalmi Újság, jan. 14. (Földes Anna.)
Gábor Béla: Nehéz szatirát írni. Csillag, január. (Halda Aliz.)
Gelléri Andor Endre: Ház a telepen. Magyar Nemzet, 1955. dec. 24. (Maróti Andor); Irodalmi Újság, jan. 28. (Földes Anna.)
Gergely Sándor: Rögös út. Szabad Nép, jan. 15. (Falus Róbert.); Irodalmi Újság, jan. 21. (Illés Béla.)
Gozdsu Elek: Nemes rozsdá. Népszava, jan. 24. (Kulcsár Odön.); Művelt Nép, jan. 29.
Györe Imre: Fény. Irodalmi Újság, jan. 28. (Eörsi István.)
Hamvas H. Sándor: Az acél dala. Szabad Ifjúság, jan. 26. (Cs. Szabó Béla.)
Heym, Stefan: Az aranyváros. Magyar Nemzet, 1955. dec. 24. (Almási Miklós.)
Jékely Zoltán: Felseges barátom. Irodalmi Újság, jan. 7. (Füsi József.)
Jobbágy Károly: Feltámadás. Tiszatáj, 1955. december. (K. Nagy István.)
József Jolán: József Attila élete. Tiszatáj, 1955. december. (Péter László.)
Juhász Ferenc: A virágok hatalma. Népszava, 1955. dec. 25. (Katkó István); Szabad Nép, jan. 1. (Diószegi András); Művelt Nép, jan. 23. (Köpeczi Béla.)
Kalász Márton: Hajnali szekerek. Irodalmi Újság, jan. 28. (Eörsi István.)
Kiss József Reviczky Gyula, Komjáthy Jenő válogatott művei. Művelt Nép, 1955. dec. 25. (Kellér Andor.)
Kiss Tamás: Hajnal hasad. Dunántúl, 1955. 14. sz. (Pettrich László.)
Kovai Lőrinc: Három tribunus. Népszava, jan. 24. (Bogáti Péter.)
Krudy Gyula: Hét bagoly — Boldogult úrfi-koromban. Irodalomtörténet, 1955. 4. sz. (Szabó Ede.)
László Ibolya: A vándorlás dícsérete. Irodalmi Újság, jan. 28. (Takács Tibor); Szabad Nép, jan. 29. (Bokor László.)
Luxness: Független emberek. Új Hang, január. (Sükösd Mihály.)
Leonov: Orosz erdő. Népszava, jan. 10. (Gyertyán Ervin.)
Lódi Ferenc: Erelő évek. Tiszatáj, 1955. december. (Kiss Lajos.)
Nyikolajeva: A kis jámbor. Irodalmi Újság, 1955. dec. 31. (Kelemen Sándor.)
Oravec Paula: Petri Anna. Magyar Nemzet, 1955. dec. 24. (Ember Mária); Csillag, január. (Mesterházi Lajos.)
Petelei István: Lobbanás az alkonyatban. Művelt Nép, jan. 8. (Antal Gábor.)
Raffy Ádám: Két matomkó. Művelt Nép, 1955. dec. 25. (Hortí Katalin.)

Reményi Béla: *Levél a fán.* Dunántúl, 1955. 14. sz. (Tilmár György.)
Rideg Sándor: *Hídtörési idők.* Irodalmi Újság, 1955. dec. 24. (Hegedűs Géza); Magyar Nemzet, jan. 21. (Szabó József.)
Rideg Sándor: *Indul a bakterház.* Irodalmi Újság, jan. 7. (Füsi József.)
Sadoveanu, Mihail: *Nikora Potkova,* Új Hang, január, (Debrecen Pál.)
Sásdi Sándor: *Bosszú.* Művelt Nép, jan. 8.; Szabad Nép, jan. 31. (Illés Jenő.)
Seghers, Anna: *A holtak nem vénülnek.* Magyar Nemzet, jan. 14. (Héra Zoltán.)
Shakespeare *Összes Drámái.* Irodalmi Újság, jan. 14. (Benedek Marcell.)
Szécsi Margit: *Március.* (Fiatal költők.) Szabad Nép, jan. 29. (Bokor László.)
Szűdi György: *Szülőföldem Budapest.* Irodalmi Újság, 1955. dec. 31. (Földes János); Népszava, jan. 3. (Pál Miklós); Szabad Ifjúság, jan. 29.
Takács Imre: *Zsellérek unokája.* Csillag, január. (Tamás Attila); Szabad Nép, jan. 29. (Fiatal költők.) (Bokor László.)
Tamási Lajos: *Dal az ifjúságról.* Magyar Nemzet, jan. 10. (Györe Imre.)
Urbán Ernő: *Pirkadás.* Népszava, jan. 3. (Török Bálint); Irodalmi Újság, jan. 7. (Földes Anna); Magyar Nemzet, jan. 21. (Almás Miklós.)
Vas István: *Hét tenger éneke.* Művelt Nép, 1955. dec. 25.
Veres Péter: *Számadás.* Művelt Nép, jan. 8. (Varga Domokos.)

IFJÚSÁGI IRODALOM

Három arany alma. Művelt Nép, jan. 29.
Hevesi Lajos: *Jelky András kalandjai.* Művelt Nép, jan. 15.
Kelen Jolán: *Töretlen úton.* Szabad Ifjúság, jan. 5. (Gergely Mihály.)
Mészöly Miklós: *Hétalvó puttonyocska.* Dunántúl, 1955. 14. sz. (Lengyel Balázs.)
Szerették az életet. Esti Budapest, jan. 11.; Új Világ, jan. 12. (Dersi Tamás); Új Hang, január. (Bíró József.)
Vidor Miklós: *Kék korlát.* Irodalmi Újság, 1955. dec. 24. (Lázár István); Népszava, jan. 10. (Lukácsy András.)
Wedding, Alex: *Vasbivalyocska.* Művelt Nép, jan. 22. (Vámosi Pál.)

IRODALMI CIKKEK

Heinrich Heineről: — Bódi László: *Heine és a német klasszikus filozófia.* Természet és Társadalom, január. — Rényi Péter: *Amivel Heinének tartozunk...* Szabad Nép, jan. 29.
Romain Rolland-ról. — Aranyossi Pál: *Romain Rolland, Nők Lapja,* jan. 26. — Benedek Marcell: *Romain Rolland születésének 90. évfordulója.* Magyar Nemzet, jan. 29.
Theodore Dreiser-ről. — Eörs István: *Emlékezés Theodore Dreiserre.* Szabad Ifjúság, 1955. dec. 28. — Lutter Tibor: *Theodore Dreiser.* Halálának 10. évfordulóján. Szabad

Nép, 1955. dec. 28. — Ungvári Tamás: *Theodore Dreiser.* Halálának tizedik évfordulójára. Irodalmi Újság, 1955. dec. 31.
Thomas Mann: *A Doktor Faustus keletkezése.* Irodalmi Figyelő, 1955. 4. sz.
Kerényi Grácia: *Thomas Mann.* Irodalmi Figyelő, 1955. 4. sz.
A tipikus kérdéshez az irodalomban és a művészetben. A „Kommunizist” 1955/18. számának szerkesztőségi cikke. Irodalmi Újság, jan. 7. és jan. 14.
Kovács István: *A pártos irodalomért.* Társadalmi Szemle, december.
Ungvári Tamás: *Gelléri Andor Endre.* Dunántúl, 1955. 14. sz.
Murányi-Kovács Endre: *Montesquieu.* Irodalomtörténet, 1955. 4. sz.
Bóka László: *A magyar irodalomtudomány tíz esztendeje — eredmények, problémák, feladatok.* Irodalomtörténet, 1955. 4. sz.
Rónai Mihály András: *Hatvanöt éves Hajdu Henrik.* Irodalmi Újság, 1955. dec. 24.
Eörs István: *Rudyard Kipling 1865—1936.* Szabad Ifjúság, 1955. dec. 30.
Artner Tivadar: *Jegyzetek Magyarország műemléki topográfjáról.* Szabad Nép, jan. 6.
Zádor Anna: *A magyarországi műemléki topográfiák néhány kérdése.* Csillag, január.
Hegedűs Géza: *Eugen Jebeleanu.* Csillag, január.
Gyergyai Albert: *Aragón, a kritikus.* Csillag, január.
Urbán Ernő: *Gondolatok a Központi Vezetőség határozata után.* Csillag, január.
Nagy Péter: *Regényirodalmunk a szocialista realizmus útján.* I. rész. Csillag, január.
Sötér István: *Madách Imre.* Csillag, január.
Galsai Pongrác: *Egy elfelejtett író, Csáth Géza,* Tiszatáj, 1955. december.
Halász Előd: *Vörösmarty és Toldy.* Tiszatáj, 1955. december.
Viktor János: *Jack London.* (Születésének 80. évfordulójára.) Magyar Nemzet, jan. 12.
Zolnay Vilmos: *Az Olcsó Könyvtár mérége.* Magyar Nemzet, jan. 15.
Gyergyai Albert: *Írók — könyvek — olvasók.* Szabad Ifjúság, jan. 15.
A szovjet irodalom új hatásai. Irodalmi Újság, jan. 21.
A Negyedik Német Írókongresszus. Irodalmi Újság, jan. 21.
Réz Adám: *A fordító vallomása.* Irodalmi Újság, jan. 21.
Bodnár György: *Előszó az új feladatokhoz.* Új Hang, január.
Keszi Imre: *Egy igazságtalan kritikáról.* Új Hang, január.
Pap Gábor: *József Attila versei franciául.* Magyar Nemzet, jan. 28.
Barabás Tibor: *Gergely Sándor tróli úja.* Hatvanadik születésnapja alkalmából. Irodalmi Újság, jan. 28.
Böloni György: *Az „Új versek” ötven éve.* Esti Budapest, jan. 28.
Maróti Andor: *Új irodalom, új közönség.* A könyvbarát-mozgalom elé. Magyar Nemzet, jan. 31.
 (Összeállította: Bán Gézáné)

A KÖNYVTÁROS

A Népművelési Minisztérium lapja — Szerkesztő: a Szerkesztőbizottság — Főszerkesztő: Katona Jenő — Felelős szerkesztő: Zolnay Vilmos — Felelős kiadó: a Lapkiadó Vállalat igazgatója — Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Lenin körút 9—11. Telefon: 221-285, 221-293 — Terjesztik: Budapesten a Főposta Hírlapterjesztő Üzeme, vidéken a helyi hírlapterjesztéssel foglalkozó postahivatalok. Előfizetés: a Posta Központi Hírlap Iroda vállalatánál, Budapest, V., József nádor tér 1., távbeszélő: 180-856. Negyedévi előfizetési díj: 9,— Ft. Csekk számlaszám: 61.238

Példányszám: 5830

33821-689/2 — Révai-nyomda, Budapest, V., Vadász utca 16. Felelős vezető: Nyáry Dezső